

GETTY

Retrat d'un assassí d'ocells

JORDI
LLAVINA

En la introducció d'aquesta nova edició de *La parada*, Lluïsa Julià recull una interessant observació planiana sobre Joaquim Ruyra. L'autor de *La vida amarga* sosté que el gironí és un Tolstoi "d'una complexitat limitada" en "un marc literari més petit". Un elogi a mig coure, certament. El fet, però, és que l'obra ruyriana s'ha guanyat un respecte que podríem anomenar canònic, tot al llarg del segle passat. Carner i Riba

l'esperonaren a escriure i a traduir. Espriu, un dels seus més fermes defensors, s'hi referí com "el príncep de la prosa catalana". Ferrater el va elogiar, però també va argumentar per què li costava tant escriure una novel·la. Pla admirava la justesa adjectival del seu estil. Rodoreda s'hi interessà pels "estats onírics" i per les "descripcions d'angoixa".

A mi m'agrada més *El rem de trenta-quatre*, una *nouvelle* rodona, que no pas *La parada*, que em sembla un aplec de narracions més aviat irregular. La protagonista d'*El rem...*, Marianna Saura –filla

LA PARADA
JOAQUIM RUYRA
ADESIARA
PRÒLEG DE
LLUÏSA JULIÀ
248 PÀG. / 16 €

d'un llop de mar blanenc-, posada bell mig d'una esgarrifosa tempesta en alta mar, s'exclama: "No es diria sinó que en la meva ànima s'havia obert un ull que s'abeurava de les foscos de la mort". Doncs bé, sigui en marina o en boscatge, aquesta besllum "de les foscos de la mort" constitueix una de les grans aportacions de Ruyra a les nostres lletres. El relat titulat *La fi del món a Girona* explica el malson d'un nen, que s'afigura com l'apocalipsi arriba als carrers i places de la ciutat: tot un seguici de personatges entenebrats (o que semblen ben a prop de ser-

ho) s'afilaren en processó per celebrar els darrers dies. L'artefacte de la ficció és molt prim, com passa en altres contes. Ruyra sempre m'ha fet l'efecte de ser més bon descriptor que no pas escriptor de ficcions. *El vals final*, de mida més modesta, és una fabulació sobre l'apagament d'una vida.

Ruyra i l'exercici de 'balconejar'

El relat més cèlebre, també el més ortodox, és el que dona títol a l'obra. És fosca nit, i tres vailets surten de casa seva per anar a caçar ocells. Ruyra hi representa l'excitació dels nois, la seva por, el suspens pel que pot passar en aquella hora intempestiva; tot plegat, narrat en una primera persona que no deixa de ser un punt artificial, però que es vol trenada en l'experiència directa. Amb una prosa magnífica, el relat serveix nombrosos exponents de l'acuitat observadora de l'escriptor. Hi reflexiona, també, sobre la lluita per la vida, encara que l'aventura dels nois sigui per deport: "Hi plantàvem una fita sinistra per a vides d'éssers inconeguts". I, finalment, hi mostra l'oposició de caràcter entre un brivall educat en la cruesa de la natura, en Xaneta, l'únic que no fa escarafalls a la mort dels alats, i els altres dos, que se n'han mantingut més al marge. Fora d'algun element d'una candidesa entenedridora i fins inversemblant, és un relat molt notable.

Alguns dels contes semblen fruit de l'exercici de *balconejar*, més que no pas del de dissenyar trames i construir arguments. *El primer llustre d'amor* narra un amor a primera vista entre un noi i una noia que bada, del seu balcó estant al cor de la Girona antiga, i una joveneta que passa carrer avall en un carro elegant. Les mirades es troben un moment, i no ho tornaran a fer mai més. Ben poca cosa, com a pretext. El text, però, és una petita joia per la contraposició entre carruatges i trens. Allò que, en principi, sembla que formi el farcit de la història, n'acaba constituint el pinyol més saborós: "El tren de foc era tan meravellós, corria tant! Però els carros eren tan familiars, tan poètics!" ♦♦

Un clàssic rus encara per descobrir a Catalunya

XÈNIA
DYAKONOVA

Fa poc vaig participar en la presentació online de la primera, i magnífica, traducció catalana d'un autor que a Rússia és un clàssic i aquí, en canvi, no el coneix ningú. Es tracta de Ievgueni Xvarts (1896-1958), de qui Nina Avrova i Joan Casas acabaven de traduir tres obres teatrals: *El drac*, *Un miracle ordinari* i *L'ombra*. M'havien demanat que fes cinc cèntims de la vida de l'autor i en triés una foto. En vaig escollir una en què Xvarts abraçava un gat esplendorosament pelut i semblava haver-se encomanat d'una certa indolència felina. Joan Casas, que havia de parlar després, va dir que la foto esqueia a l'ocasió, perquè en la història que explicaria ell també hi hauria

un gat. Com a bon home de teatre, va saber crear suspens.

En arribar-li el torn, Casas es va centrar en l'obra més emblemàtica de Xvarts, *El drac*, estrenada a Moscou el 1944. Disfressada de rondalla, és una sàtira divertidíssima que se situa en una ciutat esclavitzada per un drac, a qui cada any sacrifiquen una donzella. Lancelot, el cavaller que hi va per matar la fera i alliberar el poble, s'adona que a la gent ja li agrada estar sotmesa. Fins i tot la donzella de torn es pren la mort com un honor: li fa il·lúsió que durant uns dies tothom dugui dol per ella i a tot arreu es vinguin uns brioixos anomenats Pobra Noia... L'al·lúsió a l'estalinisme era evident. No és estrany, doncs, que l'obra fos prohibida just després de l'estrena i no es reestrenés fins al 1962.

TRES PECES
TEATRALS
IEVGUENI XVARTS
AROLA
TRADUCCIÓ DE
NINA AVROVA
I JOAN CASAS
176 PÀG. / 24 €

Pel que fa al felí promès, va resultar que era un gat amb majúscules. És a dir, un G.A.T.: Grup d'Acció Teatral. Una companyia de teatre independent de l'Hospitalet de Llobregat, el poble natal de Casas, que el 1976 va estrenar, per primera i última vegada a Catalunya, l'obra més cèlebre de Xvarts, traduïda al castellà per José Fernández Sánchez i adaptada per Juan Antonio Hormigón, un director saragossà d'orientació brechtiana. Casas s'havia encarregat de triar la música per a *El dragón* i havia compost alguna peça original i tot. L'il·lustre hospitalenc va precisar que l'estrena s'havia fet a la Casa de Reconciliació de Can Serra, "un local, construït pels mateixos veïns del barri, que servia alhora de parròquia i d'escola d'adults, així com de centre de reunió d'una bona part de les organitzacions clandestines sindicals, po-

lítiques i d'objecció de consciència del barri i de la ciutat". Abans d'actuar, el G.A.T., una colla d'actors aficionats amb vocació de professionalitzar-se, hi muntava un escenari portàtil, que desmuntava en acabat.

Quina llàstima, pensava jo, que no s'hagi conservat cap vídeo d'aquelles representacions, que devien ser un prodigi d'entusiasme i autenticitat. El G.A.T. actuava en castellà perquè s'adreçava "a un públic en bona part emigrant que no havia tingut cap possibilitat d'aprendre la llengua del país". Tant de bo el Xvarts català també trobi una companyia que aposti per ell, encara que es digui, que sé jo, Grup d'Observadors Silenciosos (G.O.S.). Mentrestant, representat per la imaginació particular de cada lector, el text de Xvarts-Avrova-Casas funciona de meravella. ♦♦